

A TANTÁRGY ADATLAPJA

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeş–Bolyai Tudományegyetem Kolozsvár
1.2 Kar	Történelem és Filozófia
1.3 Intézet	Magyar Történeti Intézet
1.4 Szakterület	Történelem
1.5 Képzési szint	Alap (BA)
1.6 Szak / Képesítés	Történelem

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve	Speciális szeminárium: Bevezetés a geopolitikába HLM4502						
2.2 Az előadásért felelős tanár neve	-						
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve	Dr. Lönhárt Tamás egyetemi docens						
2.4 Tanulmányi év	III	2.5 Félév	5	2.6. Értékelés módja	Vizsga	2.7 Tantárgy típusa	Szak

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszama)

3.1 Heti óraszám	4	melyből: 3.2 előadás	0	3.3 szeminárium/labor	4
3.4 Tantervben szereplő össz-óraszám	148	melyből: 3.5 előadás	0	3.6 szeminárium/labor	48
A tanulmányi idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					48
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					72
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portofóliók, referátumok, esszék kidolgozása					12
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					12
Vizsgák					4
Más tevékenységek:					
3.7 Egyéni munka össz-óraszama	144				
3.8 A félév össz-óraszama	48 fiz./148 konv.				
3.9 Kreditszám	4				

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	
4.2 Kompetenciabeli	

5. Feltételek (ha vannak)

5.1 Az előadás lebonyolításának feltételei	
5.2 A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	<ul style="list-style-type: none"> A szemináriumok során szükség van – egyes dokumentumok, statisztikák, modellek, térképek digitalizált változatainak láthatóvá tételéhez – számítógépre és projektorra (digitális).

6. Elsajátítandó jellemző kompetenciák

Szakmai kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • A doméniumnak megfelelő specifikus fogalmak elsajátítása és használata • A társadalomtudományok kutatási eszközeinek az alkalmazása • Saját kutatási projekt megtervezésének és végrehajtásának képessége • Adatgyűjtési képesség • Elemzési képesség
Transzverzális kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • Kritikai gondolkodás kialakítása • Beszédkészség kifejlesztése • Közösségben végzett munka összehangolása • Elemző- és szintetizáló készség • Számítógéphasználat

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	<ul style="list-style-type: none"> • A jelen kurzus alapvető geopolitikai fogalmakkal, a geopolitikai iskolák sajátos paradigmáival, geostratégiai projekciók elemzésének módszerével ismerteti meg hallgatóinkat. • Mindenek előtt tisztázzuk a geopolitika, a történeti földrajz és a geopolitika közötti ontológiai és episztemológiai különbségeket, valamint a geopolitika és geostratégia komplex viszonyát, majd a német, angolszász, orosz és francia geopolitikai iskolák megismertetésére térünk át.
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	<ul style="list-style-type: none"> • Az állam, a határok, a tér és a térség fogalmainak sajátos értelmezései a klasszikus német geopolitika tükrében megvilágítva a kritikai értelmezés lehetőségét nyújtja a kurzust és szemináriumokat hallgatóknak, résztvevőknek - Rudolf Kjellen, Friedrich Ratzel, Karl Haushoffer munkássága alapján. • A geostratégiai angolszász projekciók geopolitikai alapjait vizsgáljuk a továbbiakban. Olyan fogalmakat tisztázzunk, mint a World Island, Heartland, Inner Crescent, Outer Crescent, Rimland, stb. A legfőbb mesterek műveit rövid referátumokat követő részletes viták során elemezzük – külön megemlítem Alfred T. Mahan, Halford J. Mackinder, N.J. Spykman, S.B. Cohen műveit. A XX. század második felében a légiereő, majd a rakétarendszerek felülírni látszottak a geopolitikai gondolkodást, de mi sem lett volna elhamarkodottab – ahogy azt Alexander P. de Seversky, S.P. Cohen, Zbigniew Brzezinski, Immanuel Wallerstein művei is tükrözik. Az új geostratégiai projekciók mai napig érvényes értelmezési keretét nyújtják a jelenkori nemzetközi kapcsolatoknak, amint azt Zbigniew Brzezinski, Samuel P. Huntington, Oleg Serebrian művei is mutatják.

	<ul style="list-style-type: none"> • A francia geopolitikai iskola sajátos nyelvezete, fogalmi köre Vidal de la Blache, Emmanuel de Martonne, Raymond Aron munkái által elevenednek meg. A mikrogeopolitika, választási geopolitika, városi térségek geopolitikai értelmezése, de akár a Harmadik Világ és az Észak-Dél ellentétek ezáltal nyernek értelmet, ezekre a kérdésekre a „kritikai geopolitika” francia iskolája adhat betekintést. • A kelet-közép-európai térség geopolitikai értelmezése és újraértelmezése a XX. században több olyan tervet ihletett, amelyek ismerete a nemzetközi kapcsolatok és krízisek, hatalmi viszonyok tisztázását segíti elő. A Mitteleuropa terv, a francia szövetség, az olasz Közép-Európa, a Kis-Antant, a Balkáni Szövetség, a szovjet blokk, valamint a CEFTA fontos és ismerete elengedhetetlen. • A tantárgy utolsó része a hidegháború utáni nemzetközi rendszer legújabb geopolitikai értelmezéseit veszi át: S. P. Huntington, Zbigniew Brzezinski, Immanuel Wallerstein, Francis Fukuyama.
--	---

8. A tantárgy tartalma

8.2 Szemináriumok	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezető: alapfogalmak, geopolitikai paradigmák, klasszikus iskolák.	Problematizálás, szemléltetés, vita.	-Kulcsszavak: geopolitika, geostratégia, tér, terület, térség, határ, hegemonia, nemzetállam, szuverenitás, függetlenség, imperializmus, kolonializmus, transznacionális, globális, regionális, szubszidiaritás, integráció, posztkolonializmus, tiermondizmus, Harmadik Világ, Észak-Dél.
2. Az angolszász geopolitikai iskola: a geostratégiai elemzések.	Problematizálás, szemléltetés, vita.	-Kulcsszavak: Inner Crescent, Outer Crescent, World Sea, World Island, Rimland, Heartland, Commonwealth, centrum, periféria, tengeri hatalom, strukturális hatalom, hegemonia, egyensúly, polaritás. -Referátumtémák: <ol style="list-style-type: none"> 1. Mackinder és a geostratégiai gondolkodás angolszász iskolájának kezdetei. 2. Alfred Thayer Mahan és a tengeri hatalmak kérdése. 3. Spykman és a Rimland fogalma. 4. Alexander De Seversky és a légierő startégiai szerepe – új geopolitikai paradigma
3. Az amerikai geostratégiai gondolkodás.	Problematizálás, szemléltetés, vita.	-Kulcsszavak: containment, rollback, deterrence, detente, massive retaliation, proxy war, hidegháború, globális aktor. -Referátumtémák: <ol style="list-style-type: none"> 1. Az elszigetelés elmélete és George F. Kennan. 2. Alexander de Seversky és a bipoláris világ.

		<p>3. Az 1960/70-es évek új szemlélete – geopolitikai és geostratégiai övezetek, proxy wars.</p> <p>4. Zbigniew Brzezinski és a hidegháború végének geostratégiai értelmezése.</p>
4. „Geopolitik”: A német geopolitikai iskola.	Problematizálás, szemléltetés, vita.	<p>-Kulcsszavak: szerves, tér, terület, térség, élettér, Machstaat, Raum, Lage, Lebensraum.</p> <p>-Referátumtémák:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A német geopolitikai iskola alaptézisei államról, szuverenitásról, határokról, nemzetről – Friedrich Ratzel. 2. Haushoffer és az új német geopolitikai tervek az 1930-as években. 3. Az új német geopolitika: Heinz Brill.
5. „Geopolitique”: A francia geopolitikai iskola.	Problematizálás, szemléltetés, vita.	<p>-Kulcsszavak: politikai földrajz, határok, biztonság francia szövetség, keleti Locarno, Maghreb, mandátum, Kis-Antant, periféria, sem háború, sem béke, force de frappe</p> <p>- Referátumtémák:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A francia szövetségi politika a versaillesi békerend fenntartása érdekében. 2. Jacques Ancel és a határmenti régiók szerepe. 3. Raymond Aron és a stratégiai fegyverek hatása a francia geopolitikára. 4. Yves Lacoste és a kritikai geopolitika.
6-7. Orosz geopolitikai projekciók.	Problematizálás, szemléltetés, vita.	<p>-Kulcsszavak: szlavofilek, talajosok, biztonság, eurázsiai szemlélet, belső szomszédság, közeli szomszédság, távoli szomszédság, Nyugat, ortodoxia, pánszlávizmus, cordon sanitaire, internacionalizmus, világforradalom, imperilaizmus és osztályharc, Komintern, Honvédő Háború, biztonsági övezete, szovjet blokk, KGST, Varsói Szerződés Szervezete, Brezsnyev-doktrína, technológia transzfer, stratégiai fegyverkezési verseny, összeomlás, geopolitikai szomszédság, Eurázsiai Unió, „lefagyasztott konfliktusok”.</p> <p>- Referátumtémák:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Trubeckoj elméletrendszere térről, területről, államról. 2. A világforradalom lenini projekciója. 3. Szocializmus egy államban és biztonságihiány paradigma. 4. Szovjet blokk és hidegháború. 5. Panarin és Dugin az eurázsiai iskola hivatásáról.

<p>8.Imperializmus, posztkolonializmus, Harmadik Világ.</p>	<p>Problematizálás, szemléltetés, vita.</p>	<p>-Kulcsszavak: imperializmus, hegemónia, gyarmat, dominium, Commonwealth, emacipáció, Bandung, Harmadik Világ, technológia transzfer, demográfiai robbanás, migráció, fejlődésben lévő államok, rough states, szuverén adósság, mondializáció, globalizáció, kultúra, civilizáció, világpiac, interdependencia, periféria, félperiféria, world politics, global agenda.</p> <p>- Referátumok:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gyarmati rendszerek: modellek, infrastruktúra és technológia transzfer, dekoncentráció, multi-level government. 2. British Commonwealth: egy sajátos modell vitája. 3. Globalizáció: geopolitikai értelmezések Immanuel Wallerstein műveiben. 4. Demográfiai trendek és geopolitikai valóságok.
<p>9. A hidegháború geopolitikája.</p>	<p>Problematizálás, szemléltetés, vita.</p>	<p>-Kulcsszavak: proxy wars, félperiféria, centrum, Heartland, stratégiai elrettetés, force de frappe, detente, massive retaliation, roll back, containment, ABM, SALT I és II, szovjet blokk, out of area security concept.</p> <p>-Referátumok:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A „containment” és „roll back” paradigma – 1947-1956. 2. Az 1956-os ikerválság geopolitikai következményei. 3. A kubai válság geostratégiai következményei. 4. Az arab-izraeli konfliktus geopolitikai következményei.
<p>10. Mitteleuropától - Közép-Európáig.</p>	<p>Problematizálás, szemléltetés, vita.</p>	<p>-Kulcsszavak: Raum, Lage, Mitteleuropa, hinterland, Lebensraum, Holocaust, szovjet zóna, szatellit-rendszer, KGST, Varsói Szerződés Szervezete, Valev-terv, biztonsági zóna, Helsinkí szelleme, EBESZ, CEFTA, integráció, csatlakozás, EU tagság, NATO.</p> <p>-Referátumtémák:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mitteleuropa: Friedrich Naumann és a német geopolitikai tervek az első világháború idején. 2. A Harmadik Birodalom és a Neue Europa terve.

		<p>3. Szovjet zóna: a szatellit-rendszer és válságai.</p> <p>4. CEFTA – az EU tagság előtti alternatív konstrukció vagy valami más?</p>
11. PostColdWar és poszt-szovjet geopolitikai dilemmák.	Problematizálás, szemléltetés, vita.	<p>-Kulcsszavak: Balkán, jugoszlavizáció, boszniai háború, Koszovo, 2001.09.11, intervenció, iszlám fundamentalizmus, rogue states, Észak-Korea és Irán, atomfenyegetettség, BRICS, „lefagyasztott konfliktusok”, eurázsiai térség, „narancs forradalmak”, „arab tavasz”, szíriai válság, ABMS rendszer, kalinyingrádi stratégiai bázis, CEFTA, V4, NATO bővítés, EU28, Brexit, migrációs válság, iszlám fundamentalizmus.</p> <p>- Referátumtémák:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A NATO bővítés geopolitikai értelmezései: Washington, Moszkva, London, Párizs, Berlin, Varsó szempontrendszere. 2. A „narancs forradalmak” és az Orosz Föderáció „közeli szomszédsága”. 3. Stratégiai és taktikai fegyverkezés: az elrettentés új doktrínája? 4. A „geopolitikai vákuum” okozta problémák: Greater Middle East, Nyugat-Balkán, Fekete-tenger térsége.
12. A XXI. századi világ geopolitikai kihívásai	Problematizálás, szemléltetés, vita.	<p>-Kulcsszavak: „out of area” security concept, intelligence, migráció, gazdasági törésvonalak, előregedő társadalmak, technológia transzfer, failed state, rogue state, globális kereskedelmi stratégia.</p> <p>- Referátum témák:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A civilizációs paradigma és Huntington művére adott válaszok. 2. Az „új selyemút” és a Sárga-tenger geopolitikai játszmái: Kína a XXI. század elején. 3. Irán és a stratégiai fegyverkezésre adható geostratégiai válaszok: Törökország, Izrael és az EU projekciói.

Könyvészet:

A. Kötelező könyvészet:

1. Molnár Gusztáv , Kende György (ed.), *Geopolitikai szöveggyűjtemény*, Budapest, 1996. (BCU)
2. Immanuel Wallerstein, *Geopolitics and Geoculture. Essays on the changing world-system*, Cambridge University Press, 1991. (Biblioteca Facultatii de Stiinte Politice)
3. Zbigniew Brzezinski, *A nagy sakktabla*. Budapest, Európa Könyvkiadó, 2012. (BCU)
4. Samuel P. Huntington, *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása*. Budapest, Európa Könyvkiadó, 1998. (BCU)

B. Választható könyvészet:

1. John Agnew, **Geopolitics. Re- visioning World Politics**, Routledge, London and New York, 1994. (Biblioteca Fundației Pentru o Societate Deschisă)
2. Peter J. Taylor, Colin Flint: **Political Geography. World Economy, Nation-state and Locality**, Fourth Edition, Prentice Hall, 2000. (Biblioteca Fundației Pentru o Societate Deschisă, parțial copie xerox în Caietul de seminar aflat la Biblioteca Facultății de Istorie și Filosofie)
3. Geoffrey Parker, **Western Geopolitical Thought in the Twentieth Century**, Croom Helm Ltd., London, Sydney, 1985. (Copie de xerox în Caietul de seminar, aflat la Biblioteca Facultății de Istorie și Filosofie)
4. R. A. Butlin, R. A. Dodgshon, **An Historical Geography of Europe**, Clarendon Press, Oxford, 1998. (Biblioteca Facultății de Istorie și Filosofie)
5. Lawrence Freedman, **Strategia. O istorie completa**. Bucuresti, Editura Kronika, 2018. (BCU)
6. Liviu Țirău, **Curs de geopolitică**, UBB, Cluj-Napoca, 2002. (BCU)
7. Voicu Bodocan, **Geografie politică**, Cluj-Napoca, 1997. (BCU)
8. Ionel Nicu Sava, **Școala geopolitică germană. Teorii și paradigme clasice**, Editura Info-Team, București, 1997. (Biblioteca Facultății de Istorie și Filosofie).
9. Pritz Pál, **Pax Germanica. Német elképzelések Európa jövőjéről a második világháborúban**, Osiris Könyvkiadó, Budapest, 1999. (Biblioteca Facultății de Istorie și Filosofie)
10. Bán D. András (ed.), **Pax Britannica. Brit külügyi iratok a második világháború utáni Kelet-Közép-Európáról, 1942-1943**, Osiris Kiadó, Budapest, 1996. (Biblioteca Facultății de Istorie și Filosofie)
11. Oleg Serebrian, **Va exploda Estul? Geopolitica spațiului pontic**, Dacia, Cluj, 1998. (BCU)
12. Pándi Lajos (ed.), **Köztes-Európa 1763-1993 (Térképgyűjtemény)**, Osiris-Századvég, Budapest, 1995. (Biblioteca Facultății de Istorie și Filosofie)

9. Az epiztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

A tantárgy eleget tesz a következő elvárásoknak:

- A Felsőoktatási Szakosodások Nemzeti Besorolása (<http://www.rncis.ro>)
- A Romániai Foglalkozási Besorolás (<http://www.mmuncii.ro/>)

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	Írásbeli vizsga formájában a hallgatóknak be kell számolniuk a kurzus alatt elsajátított tárgyi, fogalmi ismereteikről.	Írásbeli vizsga	50%
10.5 Szeminárium	A hallgatóknak aktívan kell résztvevni a szemináriumokon, 2 referátumot bemutatva, s minimum 75%-án résztvéve e tárgyból tartott szemináriumoknak. A referátumok egyenként min. 5- max. 8 oldalas, írott, könyvészet kötelező feltüntetésével elkészített beadandó dolgozat, mely a végső jegy 20%-t jelenti.	2 referátum bemutatása és megvédése.	40%
	Az alapfogalmak jó ismerete és használata. Ha a hiányzások elérik a szemináriumok 25%-t, vagy a referátumok nem érik el a követelmények minőségi szintjét, félévi dolgozat írásban való beadására köteles a hallgató – melyet legkésőbb az	Fogalmak helyes használata, formai követelmények teljesítése	10%

	írásbeli vizsga előtti napig le kell adni a tanárnak.		
10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			
<ul style="list-style-type: none"> • Szemináriumok minimum 75% aktív jelenlét. • Átmenő jegy (5) elérése minden felmérési kategóriánál.			

Kitöltés dátuma

2020. 03.28.

Szeminárium felelőse

Dr. Lönhárt Tamás

Az intézeti jóváhagyás dátuma

2020. 03.31.

Intézetigazgató

Dr. Nagy Róbert-Miklós